

Nr 155.

Av herr **Hansson, Sigfrid**, om utredning och förslag angående förhållandena inom byggnadsindustrin.

Under den långvariga och ännu pågående konflikten inom byggnadsindustrin har man icke blott kommit underfund med svårigheterna att utjämna intressebetsättningarna mellan arbetsgivarna och arbetarna på denna mycket omfattande och för vårt land betydelsefulla arbetsmarknad. Det har även blivit klart, att det för utomstående knappast låter sig göra att bilda sig en riktig uppfattning om de förhållanden, ur vilka intressebetsättningarna inom denna industri härleda sig. Detta har visserligen icke hindrat allmänheten och framförallt icke pressen att taga ståndpunkt till förmån för den ena eller andra parten. Detta ståndpunktstagande torde emellertid ha grundats mera på förutfattade meningar och sociala och politiska fördomar än på kännedom om faktiska förhållanden.

Byggnadsindustrin är ju en av vårt lands viktigaste näringsgrenar. Under normala förhållanden ger den såväl direkt som indirekt utkomstmöjligheter för ett mycket betydande antal av medborgarna. Den har med rätta betecknats såsom en nyckelindustri. Dess betydelse som sådan belystes för ungefär ett år sedan i ett föredrag inför arkitektföreningen i Stockholm. Enligt de uppgifter som då lämnades beräknas ett bostadsbygge i Stockholm, som exklusive kostnaderna för tomt drager en kostnad av en miljon kronor, bereda arbetstillfällen hos de materiallevererande industrierna i landsorten motsvarande en lönekostnad av 15½ % av hela byggnadskostnaden. Men även med hänsyn till bostadsbyggandet och dettas sociala betydelse måste byggnadsindustrin betraktas såsom en utomordentligt viktig näringsgren.

Tyvärr förhåller det sig nog så, att denna industri långt ifrån motsvarar de anspråk, som kunna ställas på densamma. Det förefaller som om detta framförallt beror därpå, att den stelnat i gamla former. Mycket tyder också på, att de förhållanden, över vilka man ansett sig ha anledning att klaga, finna sin förklaring bl. a. däri, att denna industri kanske mer än andra alltid varit ett tacksamt objekt för mer eller mindre spekulativa och ifråga om metoderna mindre nogräknande kapitalintressenter. Det låter sig väl sålunda icke bestridas, att tomtjobberiet t. ex. i hög grad återverkat ofördelaktigt för såväl producenter som konsumenter.

Som bekant är bostadshyran den post i levnadskostnaderna, som visat det segaste motståndet mot den allmänna tendens till prisfall som förmärkts sedan flera år. Medan livsmedelsindex fallit från 150 1929 till 125 1932,

har hyresindex under samma tid stigit från 200 till 206. Varpå beror detta? Den föreställningen torde vara rätt allmän, att det är byggnadsarbetarlönerna som varit orsaken till detta fenomen. Påståenden i den riktningen gjordes under remissdebatten vid innevarande års riksdag och föras så gott som dagligen till togs i pressen. Ingen vill väl bestrida, att arbetslönerna liksom de andra av byggnadsindustrins produktionskostnader inverka på hyresnivån, men med påståenden, de må vara hur befogade som helst, löser man inga problem. Anledningen till den höga hyresnivån i Stockholm och vissa andra städer är säkerligen ingalunda uteslutande eller ens väsentligen att söka i byggnadsarbetarnas löner. Det är visserligen sant, att man från intresserat håll då och då bidragit med uppgifter, av vilka man kunnat draga vissa slutsatser, men någon tillförlitlig bild har icke åstadkommits av byggnadsindustrin i detta stycke. Det skulle därför vara av mycket stort värde att få till stånd en förutsättningslös, opartisk och allsidig utredning rörande här berörda förhållanden.

I samband härmed borde en ingående undersökning verkställas rörande byggnadsarbetarnas och byggnadsarbetsgivarnas inkomster.

Man har gjort gällande, att byggnadsarbetarnas organisationer bedrivit en monopolistisk politik, bl. a. på så sätt, att de genom att begränsa medlemsanslutningen rest hinder för arbetare att söka sig till byggnadsindustrin. Arbetareorganisationerna ha emellertid energiskt tillbakavisat dessa påståenden. Faktum är också, att man i deras medlemsstatistik icke kan finna bevis för talet om att en monopolistisk avstängningspolitik skulle ha förts. Under tioårsperioden 1922—1932 ökades murareförbundets medlemsantal med i runt tal 108 %, byggnadssträvarbetareförbundets med 162 %, målareförbundets med 161 % och grov- och fabriksarbetareförbundets medlemsklientel inom byggnadsindustrin med 189 %. Vid bedömandet av dessa uppgifters värde bör man naturligtvis icke bortse från, att byggnadsindustrin under denna period gynnats av en osedvanligt god konjunktur. Eftersom »fackföreningsmonopolismen», särskilt vad angår byggnadsarbetarna, blivit ett av de flitigast använda slagorden i den offentliga diskussionen, torde det emellertid vara i hög grad motiverat, att den göres till föremål för ett studium, vilket lämpligast borde kunna ske i samband med en utredning rörande byggnadsindustrins förhållanden i allmänhet.

En sådan utredning borde även avse att besvara frågan i vad mån denna industri tillgodogjort sig den tekniska utvecklingen eller i vad mån den uraktlåtit att göra detta.

Man torde med nuvarande teknik även i vårt land kunna utöva byggnadsverksamhet praktiskt taget hela året. Emellertid förekommer vinterarbete endast i jämförelsevis ringa utsträckning. Man frågar sig vad anledningen därtill kan vara. Till en del beror detta icke minst för byggnadsarbetarna mycket olägliga förhållande på att det praktiskt taget endast förekommer en fardag för hyresgäster, nämligen den 1 oktober. Detta gör

att de som bygga bostäder sträva efter att få husen färdiga till denna fardag, och eftersom den är förlagd till hösten blir följden att byggnadsarbetarna i stor utsträckning bli arbetslösa under den närmast därpå följande vinterperioden. Byggnadsarbetarna ha hittills icke ens under högkonjunkturen kunnat räkna med arbete under hela året. Belysande för hur det förhåller sig härmed äro följande uppgifter, som inhämtats från en av de större byggnadsfirmorna i Stockholm. Under perioden 1923—1932 utgjorde medeltalet arbetsdagar per år och hos denna firma anställda arbetare följande: timmermän 146, murare 110, snickare 116, grovarbetare 150, rörarebetare 215, plåtslagare 206, elektriker 227 och målare 125. Hela antalet hos denna firma anställda, däri inberäknat teknisk personal och kontorspersonal, utgjorde 1932 icke mindre än 2,366.

Det säger sig självt, att byggnadsarbetareyrkenas karaktär av säsongyrken måste om möjligt motarbetas. Varken ur arbetarnas eller arbetsgivarnas synpunkt eller ur allmänna ekonomiska synpunkter kan det vara lämpligt att vidmakthålla ett system, som möjligen en gång i tiden varit ofrånkomligt men numera säkerligen skulle kunna ersättas med ett som vore avsevärt bättre. Det förhåller sig emellertid tydligen så, att de som framförallt borde vara intresserade av att åstadkomma en ändring antingen icke ha intresse därav eller anse sig icke kunna gå i land med uppgiften. Ett eventuellt ingripande utifrån skulle kanske få en god effekt, men detta förutsätter i sin tur att en grundlig utredning verkställts.

Slutligen skulle det säkerligen vara av mycket stor betydelse att få till stånd en utredning rörande byggnadsindustrins kreditförhållanden.

Med återopande av det nu anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös och allsidig utredning angående förhållandena inom byggnadsindustrin samt för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen kunna föranledas.

Stockholm den 22 januari 1934.

Sigfrid Hansson.
